

Sveriges Museer om betänkandet Inskränkningarna i upphovsrätten (SOU 2024:4)

Riksförbundet Sveriges Museer tackar för möjligheten till inspel. Vi är en ideell organisation med 220 medlemsorganisationer som driver drygt 290 museer, vilket innefattar huvuddelen av den professionella museiverksamheten runt om i Sverige, uppskattningsvis 80 procent av museibesöken och 80 procent av samlingarna.

Vi väljer oss att ställa oss bakom överväganden från Läns museernas samarbetsråd enligt nedan

Överväganden

Kulturarvsinstitutioners användning

I 2 kap. upphovsrättslagen (1960:729) regleras ett antal inskränkningar i upphovsrätten. I 16 § URL anges inskränkningar som rör framställning och spridning av exemplar inom kulturarvsinstitutioner. I dag omfattas museer, som är tillgängliga för allmänheten, av bestämmelsen som innebär att museer har rätt att framställa exemplar av verk för bevarandeändamål. Däremot omfattas inte, i vart fall inte av vad som framgår direkt av lagtextens ordalydelse, att museerna omfattas av inskränkningen som rör exemplarframställan för kompletterings- eller forskningsändamål. Utredningen föreslår att museer, som är allmänt tillgängliga och som drivs utan vinstintresse, ska omfattas av den redan i dag befintliga inskränkningen i upphovsrätten som möjliggör exemplarframställan för kompletterings- eller forskningsändamål

Sveriges Museer tillstyrker detta förslag.

Utredningen föreslår också en ny bestämmelse med ytterligare en inskränkning, om att en institution får framställa verk för förvaltning och organisering av verk samt för annat internt bruk som påkallas av underhåll av verk.

Sveriges Museer tillstyrker detta förslag.

Vi ställer oss bakom läns museernas uppfattning är att exemplarframställan inte sällan är en nödvändig del i ett förfarande med syftet att upprätthålla bevarandet, att möjliggöra forskning samt i övrigt för att kunna upprätthålla underhåll och ordning i museernas samlingar. Av detta följer att icke motiverade upphovsrättsliga hinder bör undanröjas, då det måste anses finnas ett starkt samhällsintresse i att museerna kan bevara och ha ordning på sina verk och kunna bedriva forskning.

Även Sveriges Museer ger därför sitt fulla stöd till utredningens förslag i dessa delar.

I 16 § första stycket föreslår utredningen att det preciseras att de institutioner som omfattas av inskränkingsbestämmelsen om exemplarframställan för bevarandesyften, som museerna, ska drivas utan vinstintresse för att bestämmelserna ska bli tillämpliga.

Sveriges Museer har inget att invända i denna del.

Panoramafrihet

Utredningen föreslår att den så kallade panoramafriheten, det vill säga möjligheten att fritt återge konstverk vid offentlig plats, utvidgas till att gälla alla typer av verk och förfoganden. Det är motiverat av allas rätt till det offentliga rummet.

I en ny bestämmelse (22 a § URL) begränsas panoramafriheten på så sätt att återgivning av panoramafriheten inte får användas i förvärvssyfte. Begränsningen är konstruerad med utgångspunkt i den specifika användningen, och inte i om aktören som tar den i bruk i sig är vinstdrivande. Det riskerar, som läns museernas samarbetsråd uppmärksammat, att skapa en osäkerhet för kulturaktörer, vars verksamhet som helhet sker utan vinstintresse, men där vissa delar, exempelvis enskilda utställningar eller evenemang, är inkomstbringande och isolerat betraktat då kan uppfattas ske i förvärvssyfte.

En sådan tolkning av begränsningen av panoramafriheten skulle försvåra museernas möjlighet att genomföra aktiviteter som måste betraktas som en integrerad och etablerad del av museers ordinarie verksamhet, så som att marknadsföra evenemang, till exempel utställningar med entréavgifter, eller ägna sig åt försäljning, exempelvis inom ramen för en museibutik av material som i sin tur kan tänkas innehålla dokumentation av offentliga verk. Utredningen anger visserligen i författningskommentaren exempel på verksamheter som inte bör omfattas av begränsningen, nämligen forsknings- och utbildningsverksamhet. Men en osäkerhet riskerar att kvarstå avseende kulturverksamheter, exempelvis museer.

Sveriges Museer står, liksom läns museernas samarbetsråd, bakom förslaget i dess huvudsakliga innebörd. I den fortsatta lagstiftningsgången bör dock regering och riksdag säkerställa att kulturaktörer, som museer, inte riskerar att drabbas av konsekvenser av ovan beskrivet slag eller i övrigt av konsekvenser som kan vara hämmande för det som måste betraktas som delar av museernas ordinarie verksamhet.

Gunnar Ardelius
generalsekreterare
Riksförbundet Sveriges Museer